נח ב

א. אויפן פסוק[1] „ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ", שטייט אין מדרש[2], אז „שנת המבול אינה עולה מן המנין", ד. ה. (ווי מפרשים זאגן[3]), אז דער מבול־יאר וועלט ניט צוגערעכנט „לשנותיו של נח", ווי מיר זעען — „כש־הקב"ה[4] מונה שנותיו של נח אינו מונה שנת המבול. שאתה מוצא שנח חי ט' מאות וני' שנה ואחת עם שנת המבול, שכן הוא אומר ונח בן שש מאות שנה והמבול היה, משמע שהמבול היה לאחר שש מאות שנה, דכתיב[5] ויהי באחת ושש מאות שנה (גו') חרבו המים, וכתיב[6] ויחי נח אחר המבול שלש מאות (גו') וחמישים שנה", וכתיב[7] ויהי כל ימי נח (אשר חי[8]) תשע מאות שנה וחמישים שנה, והיה לו לומר תשע מאות שנה וחמישים ואחת שנה — אלמא שאין שנת המבול עולה למנין שנותיו" (און מ'איז מסביר דעם טעם הדבר, „ולפי שהיתה שנת צרה לא עלתה לו שנת המבול למנין שנותיו").

שוין געזעדט כמה פעמים[9], אז דער־פון וואס רש"י זאגט בכמה מקומות בפי־רושו על התורה[10] דעם אויסדרוק „לא ידעתי" וכיו"ב, איז מוכח, אז אין יעדן ארט וואו ס'איז פאראן א שוועריקייט אין פשוטו של מקרא, וועלט עס באַ־וואַרנט אין פירוש רש"י; און דאַרטן וואו ער שרייבט ניט קיין פירוש (און זאגט ניט „לא ידעתי" וכיו"ב), איז דאס אַן ענין וואס איז מובן מעצמו — אַדער פון דעם פסוק גופא, אַדער פון די כתובים צי פירושי רש"י שלפני פסוק זה.

לפי זה דארף מען פאַרשטיין: דאס וואס דער סך־הכל בכתוב פון נח'ס יאַרן שטימט ניט מיט מספר שנותיו שלפני ושלאחרי המבול (וואס דאס איז מכריח צו זאגן אז „שנת המבול אינה עולה מן המנין") איז א סתירה גלוי' בפשטות הכתובים[11] — און רש"י באַוואַרנט עס ניט בפירושו על התורה?

מ'קען ניט זאגן, אז רש"י האלט אז בפשטות, איז „שנת המבול אינה עולה מן המנין"[12] — אדרבא דאס איז א חידוש גדול און רש"י וואלט עס גע־דארפט שרייבן בפירוש. ובפרט אז אין דעם חשבון פרטי וועלט שנת המבול יע געראַכנט אין דער תורה, כנ"ל: פריער

1) פרשתנו ז, ו.
2) ב"ר פל"ב, ו. ירושלמי ריש ר"ה.
3) רש"י ומת"כ לב"ר שם. וראה גם צרור המור פרשתנו ז, יא.
4) לשון רש"י לב"ר שם.
5) פרשתנו ח, יג.
6) שם ט, כח.
7) שם, כט.
8) תיבות אלו ליתא בכתוב.
9) ראה לקו"ש ח"י ע' 13. ובכ"מ.
10) נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 בשוה"ג להערה 2. ועוד.

11) ודוחק גדול לפרש מ"ש „אחר המבול" — אחר חזקת המבול (ע"ד הפירוש שהובא באבן עזרא (פרשתנו י, כא) עה"פ (יא, י) „שנתיים אחר המבול"), או אחר מ' יום שה' המבול (פרשתנו ז, יז. וראה לקו"ש שבהערה הבאה) — כי בפשטות, „ויחי נח אחר המבול" כאן היינו חייו לא בתיבה. עכ"פ בסמיכות להציווי בתחלת הסיפור: צא מן התיבה.

12) ואף שפירש רש"י (פרשתנו ח, כב) „שלא שמשו המזלות" („כל ימות המבול"), מ"מ [נוסף על המבואר במ"א (לקו"ש ח"י ע' 21) ע"ד הפשט אין הכוונה בזה לכל שנת המבול (וראה יריעות שלמה (מהרש"ל) לפרש"י שם), הרי גם אם כוונתו לכל השנה] אינו מובן מדוע לא תהא שנה זו נמנית לשנותיו של נח, ובפרט שבכתוב מפורש (כבפנים) ששנה זו נמנית לו.

שטייט[13] אַז דער מבול האָט זיך אָנגע־הויבן „בשנת שש מאות שנה לחיי נח", און דערנאָך שטייט[5] „באחת ושש מאות שנה גו' חרבו המים".

ב. מען קען דאָס מבאר זיין:

אין פסוק שטייט[13] „בשנת שש מאות שנה לחיי נח גו' נבקעו גו'". וואָס דער פירוש הפשוט פון „בשנת" איז — אין (מיטן) דעם יאָר; ובמילא קען מען לער־נען, אַז „בשנת שש מאות גו' נבקעו גו'" איז געווען בתחלת השנה, ד.ה. אַז אַריינגייענדיק אין דעם יאָר זעקס הונ־דערט לחיי נח, ווען ער איז אַלט גע־ווען תקצ"ט שנה מיט אַ מקצת, האָט זיך אָנגעהויבן דער מבול[14].

און וויבאַלד דער פסוק איז מדייק „בשנת שש מאות שנה גו'", איז דאָס מכריח צו זאָגן, אַז אויך דאָס וואָס עס שטייט „ונח בן שש מאות שנה והמבול הי' מים על הארץ", מיינט — ווען ער איז אַריין אין דעם יאָר זעקס הונ־דערט[15] [אָדער עס מיינט (כדיוק לשון הכתוב — והמבול הי'" — לשון עבר), אַז ווען נח איז געווען אַ „בן שש מאות שנה" איז דער מבול שוין געווען (פון פריער)].

וכמו"כ אין דעם פסוק „ויהי באחת ושש מאות שנה גו' חרבו המים" מיינט עס (ניט פולע 601 יאָר, נאָר) אין אָנ־הויב זעקס הונדערט און איינס, ד.ה. 600 מיט אַ מקצת[16].

ווען עס קומט אָבער צום סך־הכל פון מנין שנותיו של נח, רעדט די תורה וועגן שנים שלימות, און רעכנט ניט די מקצת שנה אַלס שנה שלימה; במילא קומט אויס, אַז שני חיי נח זיינען 950 שנה (600 (ומקצת) ביז לאחרי המבול, און 350 נאָכן מבול).

ג. דער ביאור איז אָבער לכאורה ניט מספיק:

אויפן פסוק[17] „כי לימים עוד שבעה גו'" זאָגט רש"י: „צא וחשוב שנותיו של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח" — וואָס דער חשבון איז: מתושלח האָט געלעבט תשע מאות וששים ותשע שנה[18]; און היות אַז מתו־שלח איז אַלט געווען קפ"ז שנה כש־הוליד את למך[19] און למך איז אַלט גע־ווען קפ"ב שנה כשהוליד את נח[20] (צו־

13) פרשתנו ז, יא.

14) ואין להקשות מפרש"י פרשתנו (י, כא) „בן ת"ק שנה הי' נח כשהתחיל להוליד והמבול הי' בשנת שש מאות שנה נמצא שהגדול בבניו הי' בן מאה שנה" (וראה גם רש"י בראשית ה, לב. ו, ג) — כי אפ"ל ד„בן ת"ק שנה" (בראשית ה, לב) היינו כשנכנס לשנת ת"ק שלו (כדלקמן במש"נ „ונח בן שש מאות"). ועוד ועיקר: מפרש"י בראשית שם („כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול") מוכרח, דכשהגיע המבול עדיין לא הגיע לעונשין, לבן מאה [ולשון רש"י בפרשתנו שם „בן מאה שנה" (ועד"ז בבראשית ו שם) עכצ"ל שהכוונה בשנת המאה שלו].

15) ובלאו הכי מוכרח לומר ש„בן . . שנה" יכול להתפרש גם כשאין לו עדיין מספר זה של שנים שלימות* — ממ"ש (וארא ז, ז) „ומשה בן שמונים שנה גו' בדברם אל פרעה" — שהכוונה בזה היא שנכנס לשנת פ' שלו, כי משה מת בן מאה ועשרים שנה שלימות (וילך לא, ב וברש"י שם), בז' באדר לפני הכניסה לארץ (רש"י בשלח טז, לה), ונמצא, שביצי"מ (ט"ו ניסן — מ' שנה לפנ"ז) הי' משה קצת יותר משמונים שנה שלימות. ומכיון שכל מכה (לבד מכת בכורות) היתה „משמשת רביע חדש וג' חלקים הי' מעיד ומתרה בהם" (רש"י וארא ז, כה), הרי בעמדו לפני פרעה קודם עשר המכות הי' בן ע"ט שלימות ופחות מחצי שנה.

*) ועיין הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"א בקו"א (קרוב לסופו).

16) ע"ד פירוש הגמרא — ר"ה י, ב.

17) ז, ד.

18) בראשית ה, כז.

19) שם, כה.

20) שם, כח.

זאמען: שס״ט שנה), קומט אויס, אז „שנותיו של מתושלח (תתקס״ט שנה) . . כלים בשנת ת״ר שנה לחיי נח״ (ת״ר און שס״ט איז — תתקס״ט).

און וויבאלד אז מיתת מתושלח איז געווען קודם המבול, קומט אויס, אז „בשנת ת״ר שנה לחיי נח גר נבקעו גר״ מיינט נאר דעם ווי נח איז שוין אלט גע־ווען ת״ר שנה.

בפשטות וואלט מען דאס געקענט פארענטפערן: די מספרי השנים ווען יעדערער האט מוליד געווען את בנו (קפ״ז וקפ״ב וכיו״ב) מיינט עס ניט אז אין דעם טאג וואס ער איז אלט גע־ווארן דעם מספר פון יארן איז הוליד

[וואס לפ״ז ווען אויסקומען, אז שת און אנוש און די „דורות״ שלאחריהם — ביי וועמען עס שטייט „ויחי . . שנה וילד״ — איז יעדער פון זיי געבארן געווארן געוני דעם זעלבן טאג ווען זיין פאטער איז געבארן געווארן, דהיינו, אז זיי זיינען אלע געבארן געווארן (ביום הולדתו של אדם —) בראש השנה!]

נאר דאס מיינט, אז נאכדעם ווי זיי האבן געהאט דעם מספר יארן, איז אין משך פון דעם יאר הולידו.

במילא ווען אויסקומען, אז וויבאלד די קפ״ז שנה פון מתושלח בהולידו את למך און די קפ״ב שנה פון למך בהו־לידו את נח זיינען מיט שיירים, איז בצירוף פון די שיירים מיט דער מקצת פון שנת ת״ר שנה לחיי נח — קומט צוזאמען אויס א גאנצער יאר, וואס איז משלים שנותיו של מתושלח.

עס בלייבט אבער ניט גלאטיק:

בנוגע דעם חטא פון דור הפלגה, זאגט רש״י[21], „אמרי אחת לאלף ותרנ״ז שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול״. וואס דער חשבון פון „אלף ותרנ״ז שנים״ איז דער סך הכל פון די שנות הולדת פון די אויסגערעכנטע דורות שמאדם עד נח —

אבער אויב מ׳וועט לערנען כדלעיל, אז אין די מספרי השנים זיינען דא שיירים וואס ווערן ניט גערעכנט, ווען אויסקומען, אז ביי יעדערן פון די עשרה דורות איז דא א עודף פון א געוויסן זמן (טעג, וואכן, חדשים) וואס ווערט ניט גערעכנט אין מספר הכללי פון די שנים: ולכאורה הסברא נותנת אז במשך פון עשרה דורות שהאריכו ימים האט זיך פון די אלע עודפים אנגעזאמלט מער ווי די טעג פון איין יאר (עכ״פ), אזוי אז דער סך־הכל באטרעפט ניט אלף ותרנ״ז שנים נאר מער (אלף ותרנ״ז שנים).

ד. לכאורה וואלט מען געקענט לערנען, אז דער סך הכל חשבון פון „אלף ותרנ״ז שנים״ איז ווייל „שנות האנשים מניין למנין שנות עולם״ (בלשון רש״י אין פ׳ כי תשא[22]) — ד. ה. אז מען ציילט א סך הכל פון שנות האנשים איז עס ניט לויט זייערע יארן נאר לויט שנות עולם.

עס איז אבער א דוחק גדול צו לער־נען אז רש״י נעמט אן דעם פירוש בפר־שתנו, ניט שרייבנדיק דאס בפירוש, ווייל לפי פשוטו של מקרא איז דאס א חידוש גדול[23], אז ווען תורה רעכנט

21) פרשתנו יא, א.

22) ל, סז. וראה השקו״ט בזה באריכות במפרשי רש״י שם.

23) בראים תשא שם, ש„ממה שכתוב בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני . . וכתיב ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש . . היא ראי׳ ששנות נח הן מתשרי, שאין סברא לומר שברי״ה נולד נח״ — אבל [נוסף על מ״ש בגרא שם „דשמא נח נולד באלול״ (ורק „מן הגמרא דבפ״ק דר״ה יש ראי׳ דאמר התם שיום אחד בשנה חשוב שנה כו׳ —

שנות חיין פון איין מענטשן מיינט מען ניט זיינע יאַרן נאָר שנות עולם[24]!

ה. והביאור בזה:

אין דרך הפשט, ווען תורה זאָגט אַז פלוני איז אַלט כך וכך יאָרן (ניט ע"ד הלשון „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום"[25]), מיינט עס מספר שנותיו בערך — מעגלעך עלטער אָבער ווייניקער ווי מיט אַ האַלב יאָר, אַדער אינגער מיט אַזאַ זמן, ווייל בפשטות איז אזלינן בתר רובא (אויך פון אַ יאָר).

און דערמיט איז נאָך מער גלאַטיק דער חשבון פון „אלף ותרנ"ו שנים"[26]. וואָרום על דרך הרגיל קען מען אַנ־נעמען, אַז כשם ווי עס זיינען געווען אַזעלכע „דורות" וואָס ביי זיי איז דאָ עודף פון ימים וועלכע זיינען ניט אריין אין מספר השנים הכתוב בתורה — אַזוי זיינען געווען אַזעלכע וואָס ביי זיי איז דער חסרון פון ימים (או חדשים) ניט ניכר אין סכום השנים וואָס שטייט אין תורה — אַזוי אַז בסך־הכל וועט דער מספר זיך בערך אויסגלייכן (מיט שנות עולם)[27].

ו. ויש לבאר עוד בזה (אלא שאינו כ"כ ע"ד הפשט), ובהקדים:

דער טעם בפשטות פאַרוואָס תורה

גו"א שם), הרי) ע"פ פשוטו של מקרא השנים שבכתובים אלו הן שנותיו של נח, אבל החדשים הם לפי סדרם בשנות עולם (פרש"י נח ז, יא).

24) כמ"ש ברמב"ן ר"פ תשא.

25) וילך לא, ב. פרש"י שם.

26) ועפ"ז יומתק עוד יותר הביאור דלעיל (סעיף ג) ב„שנותיו של מתושלח . . כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח" — כי אפ"ל ששנותיו (תתקסט) לא היו שלימות אלא תתקסח ויותר ממחצה.

27) ובפרט שמלשון רש"י הנ"ל (סעיף ג) „צא וחשוב שנותיו כו'" משמע, שלא נתקבץ עודף (או חסרון) יותר משנה [שלכן הסך־הכל דמספרי שנות הולדת הדורות מתאים עם המנין לשנות עולם].

28) שמו"ר פ"ל, יב.

רעכנט אויס ביי יעדערן (פון די „דורות") זיין גיל ביים געבורט פון זיין זון — דלכאורה, למאי נפק"מ? — איז, כדי מען זאָל וויסן ווען די פאַרשידענע מאורעות שבתורה האָבן פאַסירט.

ועפ"ז (אַז דער מספר השנים וואָס שטייט בקשר להולדת הדורות, איז (בעיקר) צו לאָזן וויסן דעם ענויעם מנין לשנות עולם) — קען מען זאָגן, אַז דער מספר הכתוב בתורה (ביחס צו דער הולדה פון דעם איש פרטי) קען האָבן אַן אונטערשייד פון קאַרגע צוויי יאָר: כמעט דעם גאַנצן יאָר וועט ער דאַרף אַלט ווערן כך וכך שנה און אויך כמעט דעם גאַנצן יאָר נאָכדעם ווי ער איז שוין געווארן אַלט דעם מספר יאָרן [לדוגמא: קפ"ז שנה (אין פסוק הנ"ל — „ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה") קען מיינען ווען ער האַלט בתחלת שנת הכניסה צו קפ"ז (קפו שנה ומקצת), און אויך ווען ער האַלט שוין בסיום היציאה לגמרי פון קפ"ז (קפח שנה חסר מקצת)].

און כאַטש אַז לפי זה קען מען ניט וויסן דעם ענויעם זמן ההולדה פון אַ איש פרטי — איז עס אָבער מועיל צום עיקר המכוון: צו וויסן דעם מספר פון שנות עולם, ווייל דער סך־הכל פון די אַלע מספרי השנים איז מתאים צו מנין שנות עולם, חסר או יתר מקצת שנה.

ז. דער טעם הפנימי דערפון וואָס תורה איז מדייק בנוגע צו מנין שנות עולם, וועט מען פאַרשטיין בהקדם וואָס עס שטייט אין מדרש[28], אַז אייניע פון די מעלות פון אידן וועלכע „עקילס" (אַגוי) האָט געראַטנט (אַלס אַ טעם אויף זיין רצון להתגייר), איז — „הקטן שבהם יודע . . כמה יש משנברא העולם".

---

28) שמו"ר פ"ל, יב.

וויבאלד אז די מעלות פון אידן וואס ער האט געראכנט האבן אים געבראכט צו וועלן זיך מגייר זיין, איז פארשטאנדיק, אז זיי זיינען ניט מעלות אין גודל החכמה פון אידן, נאר מעלות וואס זיינען פארבונדן מיט דת ישראל.

איז דער ביאור בזה:

די אמונה אין חידוש העולם איז אייניע פון די יסודות פון תורה, ובלשון הרמב"ן[29]: „כי הוא שורש האמונה ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל". אין אמונה גופא זיינען אבער פארן כמה דרגות: עס קען זיין אז איינער איז א מאמין באמונה שלימה, און דאך פעלט ביי אים די קלארקייט דערפון, ס'איז ניטא ביי אים די אמונה בידיעה ברורה. וע"ד מארז"ל[30] אינה דומה שמיעה לראי', אז הגם ער איז זיכער אז דאס וואס ער הערט איז אמת, איז עס אבער ניט גלייך צו דער התאמתות ווי זי איז דורך ראי'.

און דאס איז דער אויפטו אין דעם וואס „הקטן שבהם יודע . . כמה יש משנברא העולם" — די אמונה (כולל שורשה (כנ"ל) — בבריאת העולם) איז ביי אים א ידיעה ברורה, ער ווייס דעם (געניעם[31]) זמן וועז דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט.

ומטעם זה איז תורה מאריך (במספרי שנות הדורות) להשמיענו בדיוק דעם מספר פון שנות עולם.

(ממכתבי סיון תשמ"א)

---

29) ר"פ בראשית.

30) ראה מכילתא יתרו יט, ט.

31) הביאור בזה — ראה לקו"ש ח"י ע' 185.